

Зовнішнє незалежне оцінювання 2021 року з української мови і літератури (додаткова сесія)

Схеми оцінювання завдань відкритої форми з короткою письмовою відповіддю з української мови

Бали	Критерії оцінювання	Зауваги
2	<p>Виконано ДВІ УМОВИ, а саме:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) запропоновано запитувану ЖАНРОВУ ФОРМУ – ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА (словникова / енциклопедична стаття) 2) наведено ПРИЙНЯТНЕ ВИЗНАЧЕННЯ (дефініцію) терміна, у якій зафіксовано ЩОНАЙМЕНШЕ ДВІ ОЗНАКИ цього соціального явища як з опорою на інформацію з <i>тексту Г</i> чи інших текстів, так і з опорою на фонові знання (у контексті боротьби з хутряним виробництвом) <p>ФРАГМЕНТ ТЕКСТУ Г</p> <p><i>Якщо ж говорити про напрями, за якими ми працюємо, то це й заборона використання тварин у сфері розваг, і заборона тестування на тваринах косметики та парфумерії. А в найактивнішій фазі зараз – напрям «хутро», або, як ми колись назвали це для себе, «криваве жлобство». У цьому контексті йдеться не лише про боротьбу за заборону ферм, де для задоволення чийхось забаганок вироцують і вбивають тварин, а й про роботу над зменшенням попиту. Ми працюємо над цим, залучаючи публічних осіб і закликаючи дизайнерів привселюдно відмовитися від пошиття такого одягу та підписати документ, що засвідчує їхню однозначну позицію щодо цього. Такі заяви відомих людей неабияк впливають на загал, змінюють традиційні уявлення й багатьом допомагають нарешті усвідомити просту істину: тварини – це не ресурс, а наші сусіди по планеті.</i></p>	<p>Виконано всі умови завдання</p> <p><i>Дотримано умов завдання (обсяг 2-3 речення) або одне складне речення з кількох частин, що дає вичерпну відповідь на питання.</i></p>

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ СЛОВНИКОВОЇ СТАТТІ ЯК ЖАНРУ

- 1) указівка на визначуване (*криваве жлобство*)
- 2) кваліфікація родова (*різновид жлобства; поведінка людини, спосіб життя людей; соціальне явище* тощо)
- 3) указівки на визначальні ознаки (не менше двох) з огляду на текст (*боротьба з тими, через кого є попит на хутро, а отже, на вбивство тварин*), контекст (*доцільна інформація з інших текстів*) та значення лексики (*жлобство, кривавий*)

МОЖЛИВІ ОЗНАКИ / ХАРАКТЕРИСТИКИ у визначенні

- 1) прагнення людей мати хутряні вироби у своєму гардеробі, засноване на *традиційних уявленнях* про хутро як доказ специфічної (певної) статусності, яка збоку часто має вигляд хамської, скупердяйської, нецивілізованої, та ігноруванні простої істини, що для виробництва цього хутра вбивають тисячі тварин, які *є не ресурсом, а нашими сусідами по планеті*.
- 2) забаганка деяких людей мати хутряні вироби, зумовлена споживацькою ненаситністю й бажанням виставити своє багатство, статус (без цього можна обійтися, але це є модним, статусним, престижним), хоча для задоволення цієї забаганки вирощують і вбивають тварин;
- 3) негативне соціальне явище, коли статус людини в суспільстві залежить від наявності хутряних речей і не зауважено, що цей статус є кривавим, бо виробництво цих товарів пов'язане з убивством тварин;
- 4) демонстрація достатку через хизування дорогими хутряними виробами, для виробництва яких убивають сотні тварин;
- 5) жорстоке ставлення до тварин навіть у мирний час, щоб задовольнити нецивілізовані забаганки деяких людей мати хутряні вироби, щоб показати свою значущість, багатство, хоча насправді це показник духовного, морального убозтва;
- 6) придбання хутряних виробів, щоб бути «не гіршим за інших», хоча платою за це є вбивство живих істот

СЛОВНИКОВІ ВИЗНАЧЕННЯ

ЖЛОБ – хам, гевал; невихована людина; скупа людина.

ЖЛОБСТВО – хамство, грубість, нецивілізована поведінка, скнарість.

КРИВАВИЙ – прикм. до кров. 1. Змішаний з кров'ю. З якого тече, виступає кров. 2. Залитий кров'ю, закривавлений. 3. *перенос*. Який має колір крові,

	червоний, багряний. 4. Пов'язаний із пролиттям крові, з жертвами; кровопролитний. Який скоїв багато вбивств, заплямував себе пролиттям крові. <i>перенос</i> . Який відзначається нелюдською жорстокістю, жорстокий, тиранічний, немилосердний. <i>перенос</i> . Сповнений страшних подробиць; жахливий. 5. <i>перенос</i> . Дуже сильно виявлений, до болю нестерпний, пристрасний (про почуття гніву, ненависті тощо) (криваві сльози). 6. <i>перенос</i> . Нажитий важкою працею, добутий кров'ю і потом, кривний.	
1	Наведено визначення терміна « <i>криваве жлобство</i> », але зафіксовано лише одну характерну ознаку. АБО Запропоновано не визначення терміна « <i>криваве жлобство</i> », а швидше міркування про нього як суто негативне явище та вказано на наведені в текстах методи боротьби з ним. АБО Запропоновано міркування щодо АБО жлобства, АБО вбивства тварин, однак не запропоновано цілісного тлумачення «кривавого жлобства» АБО Пояснено термін « <i>криваве жлобство</i> » як антигуманне явище та вказано на можливі наслідки	Частково виконано умову завдання
0	Відповіді не надано. АБО Наведено загальні міркування про споживацтво, жлобство, хутряне виробництво, які взагалі не пов'язані зі змістом жодного з текстів. АБО Створено висловлення, мовне оформлення якого унеможлиблює розуміння думки тестованого/ї.	Відповіді немає або вона не відповідає умові завдання

ЗАВДАННЯ 65

Основою кожного рекламного повідомлення є мовні засоби й прийоми, які поряд з візуальним оформленням забезпечують необхідний, часто маніпулятивний вплив на свідомість споживача. Наведіть два найпоказовіші, на Вашу думку, приклади мовних чи візуальних засобів (приймів), використаних у тексті А, які дають підстави вважати його маніпулятивним. Коротко поясніть кожен зі своїх прикладів

(3-4 речення)

Маніпулятивність *тексту А* яскраво ілюструє те, що в ньому використано риторичні питання, тобто питання які не потребують відповіді. Так рекламодавець намагається примусити покупців не думати, а відразу сприймати це як істину: *Хто в цьому світі не мріяв хоч раз про шубу?* – Ясно, що всі, а отже, і я.

Візуальним прийомом є зображення вишуканого хутряного виробу. Автори реклами розраховують на бажання кожного бути сучасним, модним, успішним, статусним, тому в тексті маніпулюють зовнішніми ознаками (шуба власника) і реальним статусом людини в соціумі.

Бали	Критерії оцінювання			Зауваги	
2	Схематизація комбінацій	Приклад мовний	Приклад візуальний	Пояснення	Виконано обидві умови завдання. Дотримано умов завдання (обсяг 3-4 речення) або одне складне речення з кількох частин, яке дає вичерпну відповідь на питання.
		2	0	2	
		0	2	2	
		1	1	2	
		1/2	1/2	2	
		3 і більше	0	0/0,5/1	
		0	3 й більше	0/0,5/1	
<p>Наведено ДВА ПОКАЗОВІ ПРИКЛАДИ МОВНИХ засобів (приймів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, та прийнятно ПОЯСНЕНО РОЛЬ КОЖОГО З НИХ у формуванні маніпуляції.</p> <p>АБО</p> <p>Наведено ДВА ПОКАЗОВІ ПРИКЛАДИ ВІЗУАЛЬНИХ засобів (приймів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, та прийнятно ПОЯСНЕНО РОЛЬ КОЖОГО З НИХ у формуванні маніпуляції.</p> <p>АБО</p> <p>Наведено ОДИН МОВНИЙ та ОДИН ВІЗУАЛЬНИЙ прийом, що дають підстави вважати текст маніпулятивним, та прийнятно ПОЯСНЕНО РОЛЬ КОЖОГО З НИХ у формуванні маніпуляції.</p> <p>АБО</p> <p>Наведено НЕ ДОСИТЬ ПОКАЗОВІ по одному або по два ПРИКЛАДИ МОВНИХ ЧИ ВІЗУАЛЬНИХ засобів (приймів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, ПРОТЕ прийнятно ПОЯСНЕНО РОЛЬ КОЖОГО З НИХ у формуванні маніпуляції.</p>					

АБО

Наведено ТРИ й більше ПОКАЗОВІ ПРИКЛАДИ МОВНИХ або ВІЗУАЛЬНИХ засобів (прийомів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, з НЕ ДОСИТЬ прийнятним ПОЯСНЕННЯМ РОЛІ КОЖОГО З НИХ у формуванні маніпуляції АБО з ПРИЙНЯТНИМ ПОЯСНЕННЯМ ОДНОГО або БЕЗ ПОЯСНЕННЯ

МАНІПУЛЯЦІЯ

Різновид соціального впливу, який використовують для прихованого впровадження в психіку жертви цілей, бажань, намірів, відносин або установок маніпулятора, які не збігаються з актуально існуючими потребами жертви.

ОСНОВНІ ПОКАЗОВІ МОВНІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ:

- 1) риторичні питання, що грають на марнославстві потенційних покупців (*Хто в цьому світі не мріяв хоч раз про шубу? Але хіба така краса не варта того?*);
- 2) використання лише позитивно забарвленої лексики, що створює ілюзію вишуканості, а поступово, потрібності (*«Краса, статус, комфорт», привабливо, елегантно, зручно, найвибагливіші*); *фразеологізм (підкоряють серця)*,
- 3) використання форм і лексики зі значенням високої міри ознаки тощо, що посилює ілюзію важливості, необхідності (*величезний асортимент, найвибагливіших модників і модниць, різноманітністю фасонів і кольорів*)
- 4) активне використання рядів однорідних членів речення, що забезпечує ефект нагнітання, шуму й відволікає індивіда від необхідності критично мислити (*величезний асортимент – від класичних до сучасних; каракуль і песець, норка й соболь, лисиця й шиншила; різноманітність фасонів і кольорів*)
- 5) використання парцеляції / неповних речень / речень зі значенням градації / приєднання, протиставності, що посилює емоційність, яка знижує можливість раціонального мислення (*І, звісно ж, із натурального, а не штучного хутра; Ці вироби мають розкішний вигляд, ... А ще такий одяг ...; Так, ціна ... зависока. Але хіба ...*)
- 6) використання вставних слів певної модальності, що забезпечує певний діалогізм, а отже, породжує у сприйнятті реципієнта відчуття турботи про нього (*звісно ж; Так, ...*)

ОСНОВНІ ПОКАЗОВІ ВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ:

- 1) використання зображення коронованої особи у хутряному виробі;
- 2) використання зображення особи жіночої статі як категорії, більш схильної до придбання хутряних виробів;
- 3) використання зображення симпатичної / вишуканої / доглянутої / багатой / успішної особи в хутрі;
- 4) використання зображення білого хутра в поєднанні з тіарою та іншими дорогоцінними аксесуарами

	<p>КРИТЕРІЙ ПРИЙНЯТНОСТІ ПОЯСНЕННЯ</p> <p>Чіткий зв'язок між експресивно-виражальним потенціалом мовного чи візуального засобу (прийому) та його потенційним впливом на цільову аудиторію:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урахування специфіки цільової аудиторії - апелювання до емоцій цільової аудиторії - компліментарність у бік цільової аудиторії - нівеляція недоліків, їх подання як нікчемних - оперування стереотипами - змушування цільової аудиторії не задумуватися 																										
1	<p>Схематизація комбінацій</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Приклад мовний</th> <th>Приклад візуальний</th> <th>Пояснення</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>2</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>0</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>1</td> <td>0/1</td> </tr> <tr> <td>1/2</td> <td>1/2</td> <td>0/1</td> </tr> <tr> <td>0,5</td> <td>0,5</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Приклад мовний	Приклад візуальний	Пояснення	2	0	0	0	2	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0/1	1/2	1/2	0/1	0,5	0,5	2	<p>Умову завдання виконано частково.</p>
Приклад мовний	Приклад візуальний	Пояснення																									
2	0	0																									
0	2	0																									
1	0	1																									
0	1	1																									
1	1	0/1																									
1/2	1/2	0/1																									
0,5	0,5	2																									
<p>Наведено ДВА ПОКАЗОВИХ ПРИКЛАДИ МОВНИХ ЧИ ВІЗУАЛЬНИХ засобів (прийомів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, але НЕ ПОЯСНЕНО їх.</p> <p>АБО</p> <p>Наведено лише ОДИН ПОКАЗОВИЙ МОВНИЙ ЧИ ВІЗУАЛЬНИЙ засіб (прийом), що дає підстави вважати текст маніпулятивним, та прийнятно ПОЯСНЕНО ЙОГО РОЛЬ у формуванні маніпуляції.</p> <p>АБО</p> <p>Наведено ПО ОДНОМУ ПОКАЗОВОМУ МОВНОМУ ТА ВІЗУАЛЬНОМУ засобу (прийому), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, але ПРИЙНЯТНО ПОЯСНЕНО ЛИШЕ ОДИН із них або НЕ ПОЯСНЕНО ЖОДЕН.</p> <p>АБО</p> <p>Наведено ПО ОДНОМУ-ДВА НЕ ДОСИТЬ ПОКАЗОВИХ МОВНИХ ЧИ ВІЗУАЛЬНИХ засобів (прийомів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, та ПРИЙНЯТНО ПОЯСНЕНО ЛИШЕ ОДИН із них або НЕ ПОЯСНЕНО ЖОДЕН.</p>																											

	АБО Наведено ПЛУТАНО ЩОНАЙМЕНШЕ ДВА й більше приклади мовних чи візуальних засобів (прийомів), що дають підстави вважати текст маніпулятивним, ОДНАК щонайменше ДВА ПОЯСНЕННЯ чітко витлумачують, про що йдеться в аспекті у формуванні маніпуляції (ТОБТО найчастіше в поясненні все зосереджено, зокрема й покликання на приклади)	
0	Відповіді не надано. АБО Наведено ОДИН ПРИКЛАД МОВНОГО АБО ВІЗУАЛЬНОГО засобу (прийому), АЛЕ на запропоновано прийняттого пояснення. АБО Наведено ВИПАДКОВІ ПРИКЛАДИ, хоча й зроблена спроба щось пояснити. АБО Написане є роздумами тестованого/ї про маніпулятивні прийоми рекламних оголошень та не стосується <i>тексту А</i> . АБО Створено висловлення, мовне оформлення якого унеможливило розуміння думки тестованого/ї.	Відповіді немає або надано відповідь на інше питання

ЗАВДАННЯ 66

66. Розгляньте таблицю, у якій схарактеризовано *тексти А, Б, В та Г* за низкою їхніх змістових і формальних ознак.

№ з/п	Ознака тексту	Текст А	Текст Б	Текст В	Текст Г
1	Спрямованість на формування громадської думки	+	-	+	+
2	Виразне експресивне забарвлення	+	+	+	-
3	Наведення конкретних фактів	+	+	-	+
4	Наведення різних позицій щодо проблеми	+	-	+	-

Які з-поміж ознак, на Вашу думку, визначено **НЕПРАВИЛЬНО** стосовно того чи того тексту? Укажіть щонайменше дві ознаки у форматі: «Неправильно визначено ознаку №... щодо тексту...», обґрунтувавши кожен зі своїх позицій.
(4–5 речень)

ЕТАЛОННА ВІДПОВІДЬ

У запропонованій таблиці неправильно вказано такі змістові та формальні ознаки:

текст А – ознака 4;
текст Б – ознаки 1, 4;
текст В – ознака 3; 2
текст Г – ознаки 2, 4

Неправильно визначено ознаку 4 (Наведення різних позицій щодо проблеми) стосовно *тексту А*. У таблиці позначено наявність таких, але текст є рекламним оголошенням, метою якого є одне – заохотити потенційних покупців придбати хутряний виріб.

Неправильно визначено ознаку 1 (Спрямованість на формування громадської думки) стосовно *тексту Б*, адже в ньому наведено аргументи щодо спростування думки про незамінність і статусність

одягу з натурального хутра.

Неправильно визначено ознаку 4 (Наведення різних позицій щодо проблеми) стосовно *тексту Б*. У таблиці позначено, що різних позицій щодо проблеми немає, натомість автор тексту наводить усталений хибний погляд на проблему й спростовує його конкретними фактами.

Неправильно визначено ознаку 3 (Наведення конкретних фактів) стосовно *тексту В*, адже в ньому наведено факти (щодо законодавчої ініціативи певних країн щодо заборони / обмеження хутряного виробництва, кількість хутряних ферм в Україні, про петицію проти хутряного виробництва, яка набрала рекордну кількість голосів на сайті Верховної Ради, про позицію Джамали щодо хутряних виробів).

Неправильно визначено ознаку 2 (Виразне експресивне забарвлення) стосовно *тексту В*, адже це швидше фактологічний текст, а окремі експресивні вирази, що в ньому є, усе ж не створюють враження, що він виразно експресивно забарвлений.

Неправильно визначено ознаку 2 (Наявність виразного експресивного забарвлення) стосовно *тексту Г*, адже в ньому вжито ряд слів, що лексичним значенням створюють певний настрій (*війна, гострі проблеми, доброта, допомога, викинути кошеня з 10 поверху, виводити з-під обстрілу, ризикуючи власним життям, щиро дивувалися, перифраз (залишається людиною, брати наші менші)*).

Неправильно визначено ознаку 4 (Наведення різних позицій щодо проблеми) стосовно *тексту Г*, оскільки в тексті як у питаннях журналіста, так і

		у відповідях Олександра Годорчука є покликання на позиції тих людей, які є, так би мовити, протилежним табором у питаннях захисту тварин або природоохоронної діяльності.
Бали	Критерії оцінювання	Зауваги
2	Схематизація комбінацій	
	Кількість ознак	Кількість пояснень
	2 й більше правильних	2 правильних
	2 правильних	1 правильне
	1 правильна з переліку + 1 неправильна (не з переліку)	2 правильних
		Наявність переліку всіх ознак
		Ігноруємо
		Наведено всі правильні
	<p>Указано щонайменше ДВІ ПРАВИЛЬНІ ОЗНАКИ у форматі: «Неправильно визначено ознаку № щодо тексту ...» й НАЛЕЖНО ОБГРУНТОВАНО КОЖНУ З НИХ.</p> <p><i>Примітка.</i> Якщо правильно визначено дві ознаки й надано належне обґрунтування, то перелік інших ознак, який, можливо, був наведений тестованим/ою, – ІГНОРУЄМО, навіть якщо частина з них була визначена неправильно.</p> <p>АБО</p> <p>Указано ДВІ ПРАВИЛЬНІ ОЗНАКИ у форматі: «Неправильно визначено ознаку № щодо тексту ...», але НАЛЕЖНО ОБГРУНТОВАНО ЛИШЕ ОДНУ, ВОДНОЧАС запропоновано повний перелік УСІХ ознак, що неправильно визначені в таблиці.</p> <p>АБО</p> <p>Указано ОДНУ ПРАВИЛЬНУ ОЗНАКУ з-поміж неправильно визначених у таблиці та НАЛЕЖНО її ОБГРУНТОВАНО, а інша ознака – НЕ з переліку*, але її НАЛЕЖНО й ПЕРЕКОНЛИВО ОБГРУНТОВАНО.</p> <p>УВАГА!</p> <p>1. Належним обґрунтуванням можна вважати лише конкретні вказівки на відповідний текст, приклади з тексту, покликання на якісь його фрагменти, елементи, ознаки.</p> <p>2. НЕ можна вважати обґрунтуванням фрази, які є в таблиці, на зразок: <i>Неправильно визначено ознаку 1 стосовно тексту А, адже в ньому виразно простежується спрямованість автора на формування суспільної думки.</i> АЛЕ якщо після такої фрази наведена належна конкретизація з тексту, то відповідь є прийнятною.</p>	
		Виконано дві умови завдання та дотримано обсягу (4-5 речень АБО складне речення (4-5 граматичних частин)).

Схематизація комбінацій

Умову завдання виконано частково

Кількість ознак	Кількість пояснень	Наявність переліку всіх ознак
Більше ніж 2 правильних	0 правильних	Ігноруємо
2 правильних	0 правильних	0 або неправильні
2 правильних	1 правильне	0 або неправильні
1 правильна	1 правильна	
	0	Усі правильні
2 неправильних (не з переліку)	2 правильних	Ігноруємо

1

Указано більше як ДВІ ПРАВИЛЬНІ ОЗНАКИ у форматі: «Неправильно визначено ознаку № щодо тексту ...», але ВСІ обґрунтування є НЕНАЛЕЖНИМИ.

АБО

Указано більше як ДВІ ПРАВИЛЬНІ ОЗНАКИ у форматі: «Неправильно визначено ознаку № щодо тексту ...», але не обґрунтовано жодної.

АБО

Указано ДВІ ПРАВИЛЬНІ ОЗНАКИ у форматі: «Неправильно визначено ознаку № щодо тексту ...», але НАЛЕЖНО ОБґРУНТОВАНО ЛИШЕ ОДНУ.

АБО

Указано ОДНУ ПРАВИЛЬНУ ОЗНАКУ у форматі: «Неправильно визначено ознаку № щодо тексту ...» й НАЛЕЖНО ОБґРУНТОВАНО ЇЇ.

АБО

ПЕРЕРАХОВАНО УСІ з-поміж визначених у таблиці ознак, які визначено неправильно, АЛЕ НЕ ОБґРУНТОВАНО ЖОДНОЇ.

АБО

Указано ДВІ ОЗНАКИ НЕ з-поміж* неправильно визначених у таблиці та НАЛЕЖНО й ПЕРЕКОНЛИВО ОБґРУНТОВАНО кожну з них.

0	<p>Відповіді не надано. АБО Неправильно визначено ознаки тексту (правильно позначені в таблиці ознаки витлумачено як хибні). АБО Створено висловлення, мовне оформлення якого не дає можливості зрозуміти думки тестованого/ї.</p>	<p>Відповіді немає або надано відповідь на інше питання</p>
---	--	---

Ухвалено на засіданні предметної фахової комісії з української мови
при Українському центрі оцінювання якості освіти

12 липня 2021 р.